

Marešová, Jana; Mádl, Martin

Jan Quirin Jahn na uměnovědné vycházce : poznámky z osmi pražských kostelů

In: *Orbis artium : k jubileu Lubomíra Slavíčka*. Kroupa, Jiří (editor); Šeferisová Loudová, Michaela (editor); Konečný, Lubomír (editor). Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2009, pp. 85-[102]

ISBN 9788021049727

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123944>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAN QUIRIN JAHN NA UMĚNOVĚDNÉ VYCHÁZCE: POZNÁMKY Z OSMI PRAŽSKÝCH KOSTELŮ*

JANA MAREŠOVÁ – MARTIN MÁDL

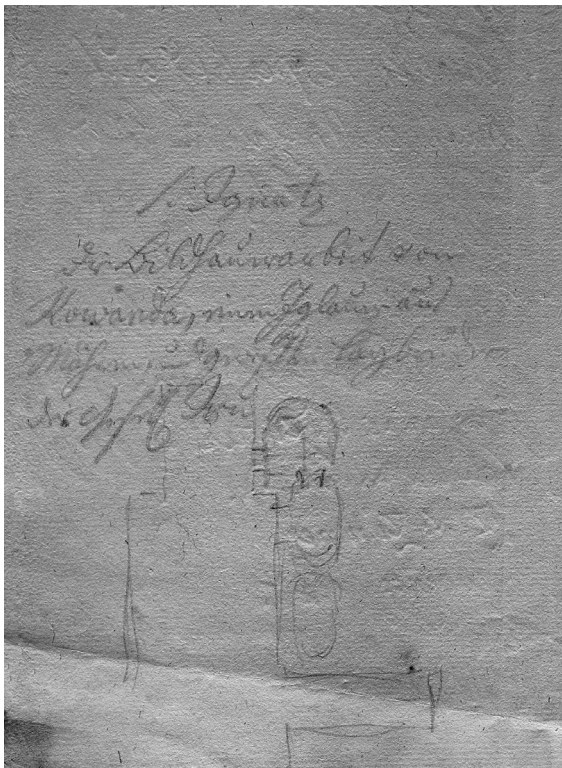
V písemné pozůstalosti pražského malíře a historika umění Jana Jakuba Quirina Jahna (1736–1802), která se nachází v Archivu Národní galerie v Praze a která obsahuje různá témata převážně z oblasti dějin umění a umělecké topografie, se mezi zprávami o živote a díle umělců působících v Čechách dochovalo také několik poznámek k osmi pražským kostelům.¹ Poznámky byly zaznamenány tužkou na rozříznutých listech papíru, přeložených a sestavených tak, že vytvářejí dva menší nevázané sešitky, každý o dvanácti stranách. Písmo je zběžné, v některých případech jen obtížně čitelné.

Německy psané texty přinášejí dosti stručné, obsahově však zajímavé informace k interiérové výzdobě a zařízení osmi vybraných kostelů na Novém a Starém Městě pražském a na Malé Straně. Z těchto tří pražských měst je nejvíce zastoupeno Nové Město, a sice šesti kostely. Staré Město zastupuje kostel jediný, stejně jako Malou Stranu. Z charakteru, obsahu a řazení letmo psaných poznámek usuzujeme, že Jahn navštívil všechny svatyně během jediného dne a zápisky si přitom činil přímo na místě, v chrámových interiérech.

Svou uměnovědnou vycházku začal Jahn v chrámu sv. Ignáce na Dobytčím trhu. Poté se zastavil v nedalekém kostele Panny Marie v Emauzích, odkud pokračoval k sv. Apolináři. Tam se asi zdržel pouze krátce – pozna-

čil si tu totiž jen dva obrazy. Více času zřejmě strávil u sv. Štěpána, kde bylo k vidění několik vskutku pozoruhodných děl. Podobně tomu bylo i v dalším kostele, u sv. Jindřicha. Poznámkami o jeho zařízení začíná druhý sešitek. Následuje kostel sv. Petra na Poříčí – i v něm bylo tehdy k vidění několik hodnotných obrazů. Po jeho návštěvě se Jahn vrátil na Staré Město, aby tu navštívil kostel sv. Šimona a Judy, jehož výzdoba a zařízení byly z velké části ještě poměrně nové. Nejspíše ještě týž den zašel Jahn i na Malou Stranu (cestou ke Kamennému mostu se mohl zastavit v obchodě se sukнем, který provozoval v Karlově ulici,² pokud se mu ovšem záměrně nevyhnul...), aby si tam prohlédl interiér chrámu sv. Mikuláše. Tam jeho poznámky končí.

V centru Jahnovy pozornosti stála – v souladu s jeho vlastním uměleckým zaměřením – především malířská výzdoba chrámů: převažují poznámky o oltářních a závěsných obrazech, zmíněny jsou i některé nástěnné malby. V několika případech však Jahn neopomněl zaznamenat ani výzdobu sochařskou a v případě kostela sv. Ignáce zmiňuje dokonce i architektonický řád („*die Kirche nach der Römischen Ordnung*“). Vedle zmínek o notoricky známých uměleckých dílech přináší jeho poznámky svědectví o dílech dosud neurčených nebo chybně připisovaných

Obr. 1: Jan Quirin Jahn, popis novoměstského kostela sv. Ignáce s náčrtem půdorysu, asi po roce 1782, Archiv Národní galerie v Praze. Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.

Obr. 2: Jan Jakub Stevens ze Steinfelsu, Poslední soud, tzv. Dušičková kaple, kostel sv. Ignáce, Praha-Nové Město, kolem 1685. Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.

Obr. 3: Jan Ezechiel Vodňanský, Alegorie panenských ctností, kaple sv. Barbory, kostel sv. Ignáce, Praha-Nové Město, 1741. Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.

(např. o Steinfelsových a Vodňanského malbách v kostele sv. Ignáce, o Halbaxově obrazu u sv. Šimona a Judy, o různých malbách Škrétových a Heintschových či o některých sochách u sv. Mikuláše), o existenci obrazů dnes již neznámých (např. z původního zařízení kostela sv. Petra na Poříčí či kostela Panny Marie v Emauzích), o později zaniklých freskách (např. o Spitzerově malbě v kostele sv. Petra), ale také o pražské činnosti umělců převážně spojovaných s jinými lokalitami (viz zmínky o Jiřím Matěji Netlovi či Tobiášii Süssmayerovi) či dosud prakticky neznámých (díky Jahnovi se seznamujeme s Reinerovým žákem Zachariášem Zimmerem). Jahn podává i několik nových informací o dílech svých současníků a spolupracovníků.

Samotné tyto stručné záznamy ukazují na autorovu velmi dobrou znalost pražské umělecké, převážně malířské produkce 17. a 18. století a jejich obsah působí i v kontextu novodobých poznatků o barokním umění věrohodně. Jahn si přitom nezapisoval všechna díla, s nimiž se při návštěvě kostelů setkal – některá si zřejmě pamatoval nebo je měl již zaznamenaná z dřívější doby, a proto asi nepocítoval potřebu učinit si o nich nové poznámky (neuvádí např. autorství obrazů na hlavním oltáři u sv. Ignáce, u sv. Apolináře a u sv. Petra, ale ani řadu dalších děl v jiných kostelích). Při pořizování poznámek se jejich autor ve většině případů nemohl opřít o jiné literární zdroje – v dobových pramenech a literatuře byla totiž jména umělců uváděna jen zřídka. Johann Florian Hammerschmidt se např. u kostela sv. Jindřicha zmiňuje o Karlu Škrétovi, nejuznávanějším pražským malíři, v dalším popisu tohoto kostela však podává pouze výčet jednotlivých oltářů.³ O mnoho lépe na tom není ani Schallerův čtyřsvazkový popis hlavního města Prahy (1794–1797), kdy k určení autorství dochází pouze v několika případech.⁴ První souborné slovníkové dílo věnované umělcům v českých zemích, Dlabáčův *Allgemeines Künstler-Lexikon* z roku

1815, jehož obsah je nadto do značné míry vytěžen z jiných Jahnem sebraných materiálů, nezmiňuje, resp. prakticky nezná některé zde uváděné autory a jejich díla nebo je jejich výčet pouze dílčí, případně Dlabáč odkazuje na jinou literaturu. To se týká např. Vodňanského, Kovandy, Hiebela, Süssmayera, Zimmera, ale také Krackera.⁵

Jahnovy poznámky lze s ohledem na jím zmíněnou malířskou výzdobu presbytáře v kostele sv. Šimona a Judy bezpečně položit do doby po roce 1773. Jahn však zmiňuje i Reinerovy obrazy *Neposkvrněného početí Panny Marie* a *Proměnění Páně* v kostele sv. Jindřicha. O nich se běžně soudí, že se do tohoto kostela dostaly z nedalekého kláštera annunciátek, zrušeného za josefínských reforem roku 1782. Pak by tedy bylo třeba Jahnovy poznámky položit až za tento rok, kdy byla většina klášterů v Čechách zrušena a uvedené sakrální památky přestaly být spravovány církevními řády, které stály u jejich budování a zařizování.

Přesnější zařazení do kontextu Jahnovy literární práce přitom zůstává nejasné. Ve všech případech se jedná o velmi zběžné, ne zcela utříděné záznamy, které měly sloužit výhradně soukromé potřebě jejich autora. Mohly být podkladem pro připravovaného pražského průvodce, k němuž byly v předchozích letech shromážděny i další materiály. Poznámky však mohly sloužit také lexikografickým účelům – největší pozornost je v nich věnována právě autorskému připsání jednotlivých uměleckých děl. Řada informací zde zařazených se však v Jahnových podkladech pro slovník umělců neobjevuje, a naopak některé informace ve starších materiálech již obsažené Jahn v poznámkách patrně záměrně vynechává. To vše naznačuje, že poznámky z pražských kostelů jsou mladšího data a tvoří doplněk ke starším textům. Snad se tedy jednalo o podklady pro jinou rozsáhlejší práci, věnovanou dějinám umění v Čechách či uměleckému dějepis Prahy,

Obr. 4: Zachariáš Zimmer, *Poslední soud*, nástěnná malba v kapli Brauenbergů při kostele sv. Štěpána, Praha-Nové Město, 1739. Foto: Martin Mádl, *Ústav dějin umění AV ČR*, v. v. i.

Obr. 5: Anton Smichaeus, *Sv. Maří Magdalena*, kostel sv. Petra na Poříčí, asi padesátá léta 18. století. Foto: Martin Mádl, *Ústav dějin umění AV ČR*, v. v. i.

kteřá byla ohlašována v devadesátých letech 18. století a k jejíž realizaci pro Jahnovo úmrtí již nedošlo.⁶

Poznámky Jana Jakuba Quirina Jahna z osmi pražských kostelů podáváme v přepisu, opatřeném poznámkami, v nichž se pokoušíme upřesnit autorem zmíněná díla a odkázat na základní související literaturu (citujeme zde převážně dobově související topografickou literaturu a zároveň novodobé uměnovědné práce, v nichž je podán přehled starší literatury). Větší pozornost jsme tu věnovali skutečnostem méně známým, Jahnem nově uváděným. Vzhledem k určitým nejasnostem v Jahnových záznamech jsou někte-

rá naše určení hypotetická a mohou sloužit jako téma pro další kritické studium. Přepsané texty jsou seříděny s ohledem na jejich původní řazení.

S. Ignatz
Hochaltarblatt sehr überladen S. Ignatz
in der Glorie. Altar Marmorirt⁷
Ep[is]cob[ale] seite heil. Dreyfaltigkeit Ignatz
darunter
v[on]. J[ohann]. G[eorg]. Heintsch,⁸
Evangely Seite
Gewölb v[on]. Hiebel,⁹ Franciscus
Borgias von Raab,¹⁰ darunter
geheims leiden v[on]. J[ohann]. G[eorg].
Heintsch¹¹

Obr. 6: Michael Václav Halbax (oltářní obraz) – Josef Hager (nástěnné malby), presbytář kostela sv. Šimona a Judy, Praha-Staré Město, kolem 1700 (obraz) – 1773 (nástěnné malby). Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.

Obr. 7: Josef Redelmayer, Sv. Leopold, boční oltář, kostel sv. Šimona a Judy, Praha-Staré Město, kolem 1773. Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.

Barbara und Xaveri[us] Raab.¹²
 Crucifix fresko v[on]. jungen Steinfels,¹³
 in andern Kappellen v[on]. Wodniansky¹⁴
 Liborius v[on]. Raab,¹⁵ an der Thür
 Vitus und Wenzeslaus v[on]. Wodniansky
 auch in Kupfergestochen¹⁶
 die Kirche nach der Römischen Ordnung
 lesen marmorirt wie auch alle Altäre
 bis Crucifix und 3faltigkeit, noch aus dem
 vergangen Jahrhundert.¹⁷

• • •

Emaus
 Zur Seite S. Wenzel Schüller
 Carl Scretta¹⁸

Catharina Müller¹⁹
 Roch und Sepastian alte Meistr²⁰
 Anton v[on]. Nettel lebte in
 Pilsen zu Zeit Julius Lux²¹

S. Apollinarius
 14 Nohthelfer Joh. Wenzel Spitzer²²
 J. von Nep. von P. Siardus Nosetzky²³

Grosser Stephan
 Hochaltar S. Stephan Zimprechts²⁴
 die Tauf Christi,²⁵ S. Wenzel,²⁶ S.
 Rosalia von Scretta,²⁷ S. Ludmila
 auch von deto aber ganz übermalt.²⁸

• • •

Obr. 8: *Tobiáš Süssmayer, Alegorie Blahoslavenství, kostel sv. Mikuláše, Praha-Malá Strana, před 1756. Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.*

Obr. 9: *Tobiáš Süssmayer (sochy) – František Karel Palko (malby), Justitia, kostel sv. Mikuláše, Praha-Malá Strana, asi 1757–1760. Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.*

Obr. 10: *Richard Jiří Prachner – Ignác František Platzer, Sv. Ludmila, nástavec oltáře Navštívení Panny Marie, kostel sv. Mikuláše, Praha-Malá Strana, asi 1760–1762. Foto: Martin Mádl, Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.*

Zur Seite Epitaphium
 von Spranger,²⁹ in der
 Capelle Vesperbild gut.³⁰
 Mutter Gottes Gnaden bild,
 Schilder arbeit wie die Ein-
 fassung.³¹ An der Kirche
 Begräbniß der Braunberger
 in fresko das Letzte Gericht, von
 Zacharias J. Zim[m]er von Prag
 Schüler des Reiners
 Z. J. Zimmer
 Pragens Pinxit. ³²
 Eliseeus schon sehr verwittert
 1684.³³

•••

S. Ignatz
 Die Bildhauer arbeit von
 Kowanda, einen Iglauer aus
 Mähren und gewes der Beybruder
 der Gesellschaft Iesu³⁴

•••

S. Heinrich
 Hochaltar Heintsch,³⁵ von d[eto]. Lucas,³⁶
 3fältigkeit,³⁷ Heimsuchung Maria³⁸
 Barbara von Zimbrecht,³⁹ 3fältigkeit⁴⁰
 und Englische Gruss von Screta⁴¹
 Freundschaft Christi Amikorum⁴²
 Verklärung Christi und Ueberfleckt
 Mutter Gottes Reiner⁴³
 14Nohthilfer von Siard Nosetzky⁴⁴
 Schutzengel von Franz Lichtenritter⁴⁵
 Stephanus und Laurentius Neunherz⁴⁶

•••

S. Peter
 Joachim und Anna Fresko Spitzer⁴⁷
 S. Barbora Seiten Altar d[eto].
 S. Florian Molitor. ⁴⁸
 Magdalena Smicheus, im
 Aufsatz Gott Vater Spitzer⁴⁹

Zur Seite Erweckung Lazari J. G. Heintsch⁵⁰
 Muther Gottes und Catharina Sohn des
 Screta⁵¹
 S. Clement Heintsch⁵²
 Armen Seelen d[eto].⁵³
 Freundschaft Christi und Carl Boromeo
 und Franciscus Screta⁵⁴
 Muth[er]. Gottes altes Stück⁵⁵
 B[?ild]. St[?ück]. v[on]. Semicheus

•••

⟨Judas, Thadeus⟩
 Simon und Juda
 Hauptblatt v[on]. Halwachs.⁵⁶
 Altar mit dem Presbyterium von
 Hager in fresco gemalt.⁵⁷
 Johannis de Deo von Bys.⁵⁸
 Rochus, Rosalia, Sepastian und Xavier
 von ⟨Joseph⟩ Kramolin (Joseph) und
 entgegen das Crucifix v[on]. d[eto].⁵⁹
 S. Leopold von Joseph Redlmayer.⁶⁰
 Barbara und eine zusam[m]en
 setzung Maria, Anna und das Kind
 Jesu von Redlmayer
 unter Joh[annis]. de Deo⁶¹ ein guter
 Christus Kopf

•••

Ignatz und Xavier⁶²

•••

S. Nicolai in der Klein Seite
 Kupel die 3 Schalen <das> und die 4
 Eckstück
 darunter v[on]. Fr[anz]. X[aver]. Palko in
 fresko.⁶³
 Auf dem Hochaltar S. Nicolai Statue
 v[on]. Ignatz Platzer mit im feur vergold
 Kupferblatt überzogen,⁶⁴ der Marmor
 Tabernakel v[on]. Lauer mann nach
 römischer Ordnung wie die Architektur
 der Kirche.⁶⁵ im Aufsatz die Figur

v[on]. Süßmayr,⁶⁶ die unter mit dem Engeln des Tabernakls v[on]. Ig[natz]. Platzer von diesem auch die 4 Kirchenlehrer unter der Kupel.⁶⁷ In der Kupel [?un]d auf dem Hauptgesims die Figuren v[on]. Süßmayer.⁶⁸ Die zwei Seiten Altarblätter Heimsuchung Mariä und der sterbende Joseph v[on]. Kracker⁶⁹

•••

Joh[annes]. der Täufer, Joh[annes]. Evangelist Joachim und Anna⁷⁰

•••

Die 4 Figurn daran von ältern Prachner und v[on]. Ig[natz]. Platzer überarbeitet⁷¹
S. J[ohannes]. von Nep[omuk]. und Catharina von Raab⁷²
S Xavier Palko.⁷³ Erz Engel Michael Solimeno,⁷⁴ Ignatz, Stanislaus Raab⁷⁵

JOHANN QUIRIN JAHN ON AN ART HISTORY TOUR: COMMENTS ON EIGHT PRAGUE'S CHURCHES (JANA MAREŠOVÁ – MARTIN MÁDL) – SUMMARY

Written inheritance of Prague's painter and art historian Johann Jakob Quirin Jahn (1736–1802), stored at Prague National Gallery's Archive, preserved some comments on artwork decoration in eight Prague's churches. These are St. Ignazio Church, Church of Virgin Mary at Emmaus, Churches of St. Apollinaire, St. Stephen, St. Henry and St. Peter in New Town, Church of Ss. Simon and Jude in Old Town and Church of St. Nicholas in Lesser Town. The nature of rough notes implies that Jahn made them in situ and that he visited all the churches during one day. Jahn focuses on paintings but he notices some sculptures as well. Not only he mentions well-known works of art but he also comments on those that have been unidentified or wrongly attributed until now (e.g. paintings by Steinfels and Vodňanský at St. Ignazio, Halbax's picture at Ss. Simon and Jude, various paintings by Škréta and Heintsch, or some of the sculptures at St. Nicholas). He also comments on pictures being reported missing today (e.g. those from original equipment of Churches of St. Peter at Poříčí or St. Mary at Emmaus), on later destroyed frescoes (e.g. those by Spitzer at St. Peter), or on other artists' activities in Prague who primarily worked in other places (e.g. comments on Jiří Matěj Nettel or Tobias Süßmayer) or who were completely unknown (Jahn presents Reiner's pupil Zacharias Zimmer). Jahn brings some new information on works of his contemporaries and assistants. Jahn's notes, most probably made for his own use, may be dated to the period after 1782. They might have served as a reference material for later work on art history of Bohemia or Prague. Jahn's comments on eight Prague's churches are here presented transcribed with our notes in which we have tried to bring more details on the works mentioned by the author.

- * Tato studie vznikla díky podpoře Grantové agentury České republiky, v rámci projektu „Barokní nástěnná malba v Praze“ (č. 408/05/0753). Za umožnění studia prezentovaného materiálu a za všestrannou pomoc vděčí autoři PhDr. Tomáši Sekyrkovi a Mgr. Radce Tibitanzlové z Archivu Národní galerie v Praze. Za konzultace laskavě poskytnuté při přípravě této práce jsou pak zavázáni Prof. PhDr. Pavlu Preissovi, DrSc., PhDr. Heleně Čížinské, Mgr. Michael Šeferisovi Loudové, Ph.D., P. Marku Pučálíkovi, OCr., a PhDr. Štěpánu Váchovi, Ph.D.
- 1 Archiv Národní galerie v Praze, fond Jan Quirin Jahn, sign. AA 1222/8 (volně vřazené do souboru *Poznámky k umělcům*). K literární činnosti Jana Quirina Jahna srov. Pavel Preiss, Jan Quirin Jahn a český klasicismus, *Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie*, XII/3, 1958, s. 121–180. – Zdeněk Hojda, Osvícenský příspěvek k dějinám veduty (edice rukopisu J. Q. Jahna), *Umění* 31, 1983, s. 468–472. – Vlasta Dvořáková, Osvícenci a romantikové, in: Rudolf Chadraha et al., *Kapitoly z českého dějepisného umění I*, Praha 1986, s. 35–74. – Zdeněk Hojda, Cesta Jana Quirina Jahna po západních Čechách roku 1797, *Minulostí Západočeského kraje* 23, 1988, s. 201–230. – Vít Vlnas, Jahn, Jan Jakub Quirin, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění I*, Praha 1995, s. 308–309. – Eva Petrová, Figurální malba klasicismu, raného romantismu a počátky výtvarné kritiky. Čechy 1780–1840, in: Tatána Petrasová – Helena Lorenzová (ed.), *Dějiny českého výtvarného umění III/1*, Praha 2001, s. 64–112 (64–66). – Lubomír Slavíček, Pražský „cicerone“ Jan Quirin Jahn, in: Jan Royt (ed.), *Album amicorum. Sborník ku počtě prof. Mojmiru Horyny*, Praha 2005, s. 26–37.
 - 2 Srov. Preiss (pozn. 1), s. 133.
 - 3 Johann Florian Hammerschmidt, *Prodromus gloriae Pragenae [...]*, Vetero-Pragae 1723.
 - 4 Jaroslav Schaller, *Beschreibung der königl. Haupt- und Residenzstadt Prag sammt allen darinn befindlichen sehenswürdigen Merkwürdigkeiten I–IV*, Prag 1794–1797.
 - 5 Gottfried Johann Dlabacž, *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien I–III*, Prag 1815.
 - 6 Viz Preiss (pozn. 1), s. 150–155. – Slavíček (pozn. 1).
 - 7 Hlavní oltář v kostele sv. Ignáce na Novém Městě, provedený z červeného umělého mramoru, vznikl roku 1753. Umístěn na něj byl rozměrný obraz Jana Jiřího Heintsche (1647–1712) s *Oslavou sv. Ignáce* z roku 1688, který budil kolem roku 1800 pozornost množstvím vyobrazených postav. Srov. Dlabacž (pozn. 5), díl I, s. 593–594: „[...] der heil. Ignaz in der Jesuitenkirche auf der Neustadt, um welchen er so viele Figuren ausstellte, daß man erst diesen Heiligen, der doch die Hauptperson in diesem Gemälde ist, aussuchen muß.“ V podobném smyslu se o oltáři vyjadřuje také Julius Max Schottky, *Prag, wie es war und wie es ist, nach Aktenstücken und den besten Quellschriften geschildert II*, Prag 1832, s. 71, který však obraz omylem situuje na hlavní oltář malostranského kostela sv. Mikuláše. Viz též František Ekert, *Posvátná místa král. hl. města Prahy II*, Praha 1884, s. 128. – Alžběta Birnbaumová, *Kostel svatého Ignáce*, Praha 1948 (= Poklady národního umění I), s. 10–11. – Jaromír Neumann, *Malířství XVII. století v Čechách*, Praha 1951, s. 100, 121, č. kat. 48. – Michal Šroněk, Barokní malířství 17. století v Čechách, in: *Dějiny českého výtvarného umění II/1*, Praha 1989, s. 324–356 (341). – Růžena Baťková (ed.), *Umělecké památky Prahy. Nové Město. Vyšehrad*, Praha 1998, s. 101 (vznik oltáře položen do let 1768–1773). – Petra Nevimová, Novoměstská jezuitská kolej a kostel sv. Ignáce v Praze, *Pražský sborník historický* 30, 1998, s. 151–186 (173, 180–181). – Mojmir Horyna – Petra Oulíková, *Kostel sv. Ignáce z Loyoly. Praha-Nové Město*, Kostelní Vydří 2006, s. 19–21. – Michal Šroněk, *Jan Jiří Heinsch (1647–1712). Malíř barokní zbožnosti*, Praha 2006, s. 160 (zde uvedena starší literatura).
 - 8 Heintschův obraz sv. Ignáce s nejsv. Trojicí z roku 1687 byl původně určen pro oltář v kapli nejsv. Trojice (později kaple Českých patronů), později zavěšen v kapli sv. Aloisia Gonzagy. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 131. – Birnbaumová (pozn. 7), s. 11. – Neumann, (pozn. 7), s. 100, 121, č. kat. 46. – Šroněk, Barokní malířství (pozn. 7), s. 341. – Pavel Preiss, Obrazy Jana Jiřího Heinsche a Ignáce Viktorina Raaba, in: *Restaurovaná barokní díla z kostela sv. Ignáce v Praze*, kat. výst., Praha 1997, s. 17–25 (19). – Nevimová (pozn. 7), s. 172–173, 177. – Eadem, Vliv spirituality Tovaryšstva Ježíšova na výzdobné programy řádových kostelů, in: Ivana Čornejová (ed.), *Úloha církevních řádů při pobělohorské rekatolizaci. Sborník příspěvků z pracovního semináře konaného ve Vranově u Brna ve dnech 4.–5. 6. 2003*, Praha 2003, s. 217–249 (235, pozn. 43). – Šroněk, *Jan Jiří Heinsch* (pozn. 7), s. 160 (zde uvedena starší literatura). – Baťková (pozn. 7), s. 102. – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 29.
 - 9 Tato poznámka potvrzuje připsání fresky v kapli sv. Františka Borgiáše, zřízené roku 1717 na místě starší sakristie, Janu Hiebeleovi (1681–1755), které na základě formálního rozboru a dalších souvislostí učinila již dříve Petra Nevimová-Oulíková. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 340. – Ekert (pozn. 7), s. 131. – Nevimová, Novoměstská jezuitská kolej (pozn. 7), s. 179. – Eadem, Vliv spirituality (pozn. 8), s. 217–249 (231–232, pozn. 34). – Baťková (pozn. 7), s. 101. – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 26.
 - 10 Oválný obraz sv. Františka Borgiáše jako ctitele nejsvětější svátosti a Panny Marie Sněžné od Ignáce

- Viktorina Raaba (1715–1787) se nachází nad oltářem téže kaple. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 131. – Bařková (pozn. 7), s. 101. – Preiss, *Obrazy* (pozn. 8), s. 21. – Nevimová, *Novoměstská jezuitská kolej* (pozn. 7), s. 181. – Eadem, *Vliv spirituality* (pozn. 8), s. 232, pozn. 34. – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 26.
- 11 Zřejmě se jedná o obraz spoutaného Krista se zavázanýma očima, který se podle Ekertovy zprávy dříve nacházel v kapli sv. Františka Borgiáše, později byl přemístěn do vitríny nad vstupem na kruchtu. Obraz byl spojován se jménem Karla Škréty, připsání Heintschovi však působí věrohodněji. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 131. – Bařková (pozn. 7), s. 103.
- 12 Raabovy obrazy *Oslava sv. Barbory* a *Smrt sv. Františka Xaverského* se nacházejí na oltářích v bočních kaplích, zasvěcených těmto světcům. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 130, 132. – Birnbaumová (pozn. 7), s. 11–12. – Bařková (pozn. 7), s. 102. – Preiss, *Obrazy* (pozn. 8), s. 22, 24–25. – Nevimová, *Novoměstská jezuitská kolej* (pozn. 7), s. 181. – Eadem, *Vliv spirituality* (pozn. 8), s. 235, pozn. 44. – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 24, 31.
- 13 Výrazem „*Crucifix*“ je patrně míněna kaple Všech věrných zemřelých (též Dušičková), jejíž oltář byl zasvěcen Ukřižování (s obrazem připsovaným Heintschovi). Na klenbě se nachází autorsky dosud neurčená, silně přemalovaná nástropní malba Posledního soudu. Některé z postav si přes dřívější poškození uchovaly ráz Steinfelsova díla. Jahnově zprávě o autorství mladého Steinfelse, tj. Jana Jakuba Stevense ze Steinfelsu (1651–1730), odpovídá i doba zřízení kaple v letech 1684–1685. Jedná se tedy o nejstarší známé Steinfelsovo dílo. Malba byla provedena ještě podle původního, jednotného programu výzdoby kostela, z něhož vycházejí i štukové motivy memento mori. Podle tohoto programu se měl ve středu klenby nacházet motiv Boží prozřetelnosti s planoucím mečem, kterému odpovídá vyobrazený Kristus Spasitel, jenž plamenným mečem soudí živé i mrtvé v Posledním soudu. Plánovaným, avšak nerealizovaným či zaniklým malovaným emblémům měla být zřejmě vymezena menší štuková pole v okolí velkých maleb. Je možné, že jezuité v osmdesátých letech 17. století hodlali zadat malářskou výzdobu celého kostela právě Steinfelsovi. Realizace celkové malířské výzdoby kostela však musela být na delší dobu odložena. Ke vzniku kaple a její výzdobě srov. Ekert (pozn. 7), s. 129–130. – Birnbaumová (pozn. 7), s. 13. – Petra Nevimová, *Ikografický program původní výzdoby jezuitského kostela sv. Ignáce v Praze na Novém Městě*, *Umění* 45, 1997, s. 186–201. – Eadem, *Novoměstská jezuitská kolej* (pozn. 7), s. 162. – Eadem, *Vliv spirituality* (pozn. 8), s. 217–249 (230–238). – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 22.
- 14 Nástropní malby v bočních kaplích, dříve považované za práce z konce 17. století, provedl v roce 1741 do starších štukových rámců pražský malíř Jan Ezechiel Vodňanský (1673–1758), který zhruba ve stejné době pracoval také v nedalekém kostele sv. Kateřiny. K dataci maleb srov. Nevimová, *Novoměstská jezuitská kolej* (pozn. 7), s. 180. Autorské určení Martin Mádl, *Nástěnné malby Jana Ezechiela Vodňanského v kostele sv. Vavřince v Pšovce u Mělníka*, *Občasník mělnický*, květen 2005, s. 18–20 (20, pozn. 9). – Idem, *Heiligenkreuz-Gutenbrunn – Rajhrad – Řevnice. Tři výjimky z pravidel barokní nástěnné malby*, in: Alena Volrábová (ed.), *Verba volant, scripta manent. Příspěvky kolokvia o kresbě a grafice Anně Rollové k narozeninám*, Praha 2006, s. 17–22 (22, pozn. 29). – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 21–36. – Mojmir Horyna – Robert Hugo – Martin Mádl – Pavel Preiss, *Kostel sv. Kateřiny na Novém Městě pražském*, Praha 2008, s. 88–91, 119.
- 15 Jedná se o Raabův oltářní obraz v kapli sv. Liboria. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 132. – Birnbaumová (pozn. 7), s. 12. – Bařková (pozn. 7), s. 102. – Preiss, *Obrazy* (pozn. 8), s. 23. – Nevimová, *Novoměstská jezuitská kolej* (pozn. 7), s. 181. – Eadem, *Vliv spirituality* (pozn. 8), s. 233, pozn. 38. – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 27.
- 16 *Obrazy Umučení sv. Víta a Umučení sv. Václava* od Jana Ezechiela Vodňanského jsou dosud umístěny pod kruchtou, po stranách hlavního vchodu do kostela. Z Jahnovy zprávy vyplývá, že obrazy byly rovněž reprodukovány grafickými listy. Srov. Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 34.
- 17 Míňeny jsou oltáře v kapli Všech věrných zemřelých, s obrazem *Ukřižování* připsovaným Heintschovi, z roku 1684, a v bývalé kapli nejsv. Trojice s výše zmíněným Heintschovým obrazem, zřejmě z roku 1685. Do druhé kaple přibyl v roce 1719 nový oltář sv. Jana Nepomuckého. Původní oltář tu však stával ještě v 19. století, kdy jej zmiňuje Ekert. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 131. – Nevimová, *Novoměstská jezuitská kolej* (pozn. 7), s. 171, 179. – Eadem, *Vliv spirituality* (pozn. 8), s. 232–233, pozn. 37. – Bařková (pozn. 7), s. 102. – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 22–24, 31–32.
- 18 Obraz, který Jahn připsuje Škrétovu záku, je pravděpodobně totožný s obrazem sv. Václava jako ochránce Prahy, který se nachází v presbytáři kostela sv. Prokopa v Praze na Žižkově. Tento obraz, považovaný za autentické dílo Karla Škréty (1610–1674), zřejmě vznikl pro jeden z bočních oltářů nově obnoveného kostela Panny Marie při klášteře montserratských benediktinů v Emauzích. Odtud byl emauzskými benediktiny později darován spolu s obrazem sv. Josefa a sv. Jana Nepomuckého nově založenému kostelu sv. Prokopa na Žižkově (nejpr-

- ve umístění v prozatímní kapli Panny Marie, poté v kapli reálné školy, v roce 1903 přenesen do kostela). Obraz byl v minulosti přemalován (přimalován např. Staroboleslavské paládium), na Svatováclavské výstavě roku 1929 vystaven jako dílo Reinero-vo. Přemalby mohly být důvodem, proč Jahn tento obraz nespojoval přímo se Škrétou, ale připsal je jeho blíže neurčenému žáku. K takovému připsání však mohly existovat i další, nám neznámé důvody. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 313. – Jaromír Neumann, *Karel Škréta 1610–1674*, katalog Národní galerie v Praze, Praha 1974, s. 112–113, č. kat. 26. – Lubor Machytka, Svatý Václav v pozdním díle Karla Škréty, *Umění* 39, 1991, s. 506–528 (213–214, 225, pozn. 52–54). – Jaromír Neumann, *Škrétové. Karel Škréta a jeho syn*, Praha 2000, s. 76–78.
- 19 Mínen je snad oltářní obraz sv. Kateřiny od Františka Antonína Müllera (1693–1753), který mohl být dodán na některý z oltářů zřízených před pilíři kostela v letech 1722–1723, později však odstraněných. O obrazu není nic dalšího známo; může tedy jít o dílo jiného autora téhož příjmení. Ke zřízení oltářů srov. Emanuel Poche – Jan Krofta, *Na Slovanech. Stavební a umělecký vývoj pražského kláštera*, Praha 1956, s. 65.
- 20 Jedná se snad o středověký obraz z původního zařízení chrámu, o němž není nic bližšího známo.
- 21 Jedná se patrně o jeden z oltářních obrazů z původního vybavení chrámu, dnes ovšem neznámých. Jeho autorem měl být plzeňský malíř Jiří Matěj Nezl (1660–1747), který v devadesátých letech 17. století pracoval také pro bosé augustiniány v novoměstském klášteře na Zderaze. Jahnova poznámka je mimo jiné zajímavým důkazem o proslulosti západočeského malíře Františka Julia Luxe (asi 1702–1764), který byl ve skutečnosti o generaci mladší než Nezl. Srov. Jan Nepomuk Rulik, *Učená Čechy III*, Praha 1808, s. 12. – Dlabáč (pozn. 5), díl II, s. 371. – Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců II*, Praha 1950, s. 193. – Šroněk, Barokní malířství (pozn. 7), s. 341. – Pavel Preiss, *František Julius Lux. Západočeský rokokový malíř*, Praha 2000, s. 10–11.
- 22 Obraz *Čtrnáct sv. pomocníků* od novoměstského malíře Jana Václava Spitzera (1711–1773) se původně nacházel na bočním oltáři novoměstského kostela sv. Apolináře. Srov. Julius Max Schottky, *Prag, wie es war und wie es ist, nach Aktenstücken und den besten Quellschriften geschildert I*, Prag 1831, s. 424. – Ekert (pozn. 7), s. 151. – Baťková (pozn. 7), s. 95. Variantu obrazu téhož námětu, jehož rozvrh pochází ze staršího Willmannova řešení, dodal Spitzer také do kostela sv. Jana Křtitele v Paštíkách. V Národní galerii v Praze se nachází návrhová kresba, patrně pro obraz v Paštíkách (inv. č. K 12 529). Srov. Martin Mádl, Kresby pražského malíře Jana Václava Spitzera (1711–1773), *Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie*, LIII/3–4, 1999, s. 26–27, č. kat. 18.
- 23 Obraz sv. Jana Nepomuckého, který Jahn připsuje Siardu Noseckému (1693–1753), premonstrátskému malíři ze Strahova, se dříve nacházel při jižní stěně kostela. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 151. – Jaroslav Schaller, *Beschreibung der königl. Haupt- und Residenzstadt Prag [...] IV*, Prag 1797, s. 47. – Dlabáč (pozn. 5), díl II, s. 398, připomínají obraz Siarda Noseckého na hlavním oltáři kostela sv. Apolináře (později přenesen na jižní stěnu kostela), který je však nověji připisován Janu Jiřímu Heintschovi.
- 24 Obraz *Kamenování sv. Štěpána* na hlavním oltáři novoměstského kostela sv. Štěpána od Matěje Zimprechta (asi 1655–1680). Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 244. – Jaroslav Schaller, *Beschreibung der königl. Haupt- und Residenzstadt Prag [...] II*, Prag 1795, s. 218. – Dlabáč (pozn. 5), díl II, s. 114–115 (uvádí i obraz nejsv. Trojice v nástavci oltáře). – Schottky (pozn. 22), s. 411. – Ekert (pozn. 7), s. 114. – Karel V. Herain, *České malířství od doby rudolfínské do smrti Reinerovy. Příspěvky k dějinám jeho vnitřního vývoje v letech 1576–1743*, Praha 1915, s. 67. – Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 93, 133, č. kat. 8. – Šroněk, Barokní malířství (pozn. 7), s. 340. – Baťková (pozn. 7), s. 161.
- 25 Oltářní obraz Kristova Křtu z roku 1649 v závěru severní boční lodi oceňuje jako nejlepší ze Škrétových prací Dlabáč (pozn. 5), díl III, s. 84: „Eine Taufe Christi, für die Pfarrkirche zu St. Stephan in der Neustadt Prag. Sreta ahnte dabei die Manier des Guido Reni setr gut nach; und das Gemälde ist richtig und edel gezeichnet; ja, es ist das beste von seinen Gemälden.“ Srov. též Hammerschmidt (pozn. 3), s. 245. – Schaller, *Beschreibung IV* (pozn. 23), s. 218. – Schottky (pozn. 22), s. 411. – Ekert (pozn. 7), s. 116. – Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 130, č. kat. 73. – Idem, *Karel Škréta* (pozn. 18), s. 94–96, č. kat. 14. – Baťková (pozn. 7), s. 162. – Neumann, *Škrétové* (pozn. 18), s. 68.
- 26 Jedná se patrně o obraz sv. Václav mezi anděly, umístěný na severní stěně presbytáře. Obraz je považován za dílo Karla Škréty. Jaromír Neumann jej uvedl do souvislosti s menším obrazem téhož námětu, který se nachází ve sbírce Národní galerie v Praze (č. inv. O 533). Lubor Machytka však Škrétovo autorství obrazu z Národní galerie v presbytáři zpochybnil s ohledem na odlišný malířský rukopis. Obraz z kostela sv. Štěpána tvoří protějšek k obrazu sv. Ludmily, který Jahn rovněž připomíná, a sice jako značně přemalovaný (jedná se o zhruba stejně velké obrazy, zasazené do podobných rámců s vyřezávanými rokajemi, avšak jinak povrchově upravených). Tento druhý obraz, který byl druhotně uložen v tzv.

- Kornelské kapli, přitom zůstal dosud prakticky nepovšimnut. Přípsání obou obrazů Škrétovi je vzhledem k jejich stavu a umístění problematické. Obě přes silné ztmavnutí laků vykazují znaky expresivní pastózní malby, která není pro Škrétu zcela typická; může však jít o výsledek přemalby, které Jahn zmiňuje pouze u sv. Ludmily. Obraz sv. Václava byl přitom poškozen i při restaurování v 19. století. Otázkou zůstává také původní umístění této dvojice obrazů v interiéru kostela. Obraz sv. Václava měl být podle některých zpráv nejprve upevněn na korouhvi novoměstských sládků a teprve později přenesen na oltář sv. Václava, aniž by však byl zmiňován jeho protějšek. V interiéru kostela už je přitom motiv obou českých patronů zastoupen velkými sochami na hlavním oltáři. Nabízí se tu přitom srovnání s podobným pendantem, který Škréta dodal do velké sakristie při kostele bosých augustiniánů na Zdeřaze (později ve sbírce zámku Horšovský Týn). Kopie těchto obrazů, kterou provedl Heintsch, byla umístěna v sakristii svatovítské katedrály. Srov. Ferdinand Břetislav Mikovec, *Alterthümer und Denkwürdigkeiten Böhmens I*, Prag 1860, s. 17–18. – Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 82, 130, č. kat. 74. – Idem, *Karel Škréta* (pozn. 18), s. 98–100, č. kat. 17. – Machytka (pozn. 18), s. 213–214, 225, pozn. 49–52. – Neumann, *Škrétové* (pozn. 18), s. 79.
- 27 Škrétův obraz sv. Rozálie na oltáři v jižní lodi (signovaný a datovaný rokem 1671) uvádějí také Schaller, *Beschreibung IV* (pozn. 23), s. 218. – Dlabáč (pozn. 5), díl II, s. 94. – Schottky (pozn. 22), s. 411. – Ekert (pozn. 7), s. 115. Srov. též Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 82, 130, č. kat. 75. – Idem, *Karel Škréta* (pozn. 18), s. 131–132, č. kat. 41. – Šroněk, Barokní malířství (pozn. 7), s. 334. – Baťková (pozn. 7), s. 162. – Neumann, *Škrétové* (pozn. 18), s. 99.
- 28 Viz pozn. 26.
- 29 Epitaf iluminátora, rytce a tiskaře Michaela Petrelého z Annaberku, vyznáním protestanta, namaloval Bartolomeus Spranger (1546–1611) v letech 1587–1587. Podle Sprangerova životopisce Karla Mandera se obraz dříve nacházel v kostele sv. Jiljí. V současnosti obraz deponován mimo kostel. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 116–117. – Carl van Mander, *Das Leben der niederländischen und deutschen Maler*, München – Leipzig 1906. – Karl Oberhuber, *Die stilistische Entwicklung im Werk Bartholomäus Spangers* (Dissertation), Wien 1958, s. 132–134, 228, č. kat. 36. – Michael Hennig, *Die Tafelbilder Bartholomäus Spangers (1546–1611). Höfische Malerei zwischen „Manierismus“ und „Barock“*, Essen 1987, s. 78–81, 183–184, č. kat. A 32. – Thomas DaCosta Kaufmann, *The School of Prague. Painting at the court of Rudolf II*, Chicago – London 1988, č. kat. 20.46. – Eliška Fučíková, Epitaf Michaela Petrelého z Annaberku, in: Eliška Fučíková et al., *Rudolf II. a Praha. Císařský dvůr a rezidenční město jako kulturní a duchovní centrum střední Evropy*, kat. výst., Praha 1997, s. 455, č. kat. V/513. – Baťková (pozn. 7), s. 161.
- 30 Míňen je snad obraz *Snímání z kříže* na oltáři Pěti ran Kristových v tzv. Kornelské kapli, považovaný za dílo Matěje Zimprechta (jemu připisován i obraz sv. Veroniky v nástavci). Oltář byl vysvěcen roku 1686, tedy po Zimprechtově smrti; obraz však mohl vzniknout dříve. Jahn autorství obrazu neuvádí. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 245. – Schottky (pozn. 22), s. 411. – Ekert (pozn. 7), s. 117. – Herain (pozn. 24), s. 67. – Jaromír Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 133. – Baťková (pozn. 7), s. 162.
- 31 Jedná se o deskový obraz na oltáři Panny Marie Svatostěpánské, z doby kolem poloviny 15. století (nápisem datováno do roku 1472). Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 244, 246–248. – Ekert (pozn. 7), s. 115. – Karel Chytil, Madona svatoštěpánská a její poměr k typu Madony vyšebrodské a k české malbě XV. století, *Památky archeologické* 34, 1925, s. 41–76. – Antonín Matějček, *Česká malba gotická. Deskové malířství 1350–1350*, Praha 1950, s. 181–183, č. kat. 271. – Baťková (pozn. 7), s. 162. – Jan Royt, *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*, Praha 1999, s. 31, 87, 171, 238, 256, 267. – Milena Bartlová, *Poctivé obrazy. České deskové malířství 1400–1460*, Praha 2001, s. 378–381 (zde uvedena další literatura).
- 32 Otevřená kaple pražské měšťanské rodiny Brauenbergů byla přistavěna k severní stěně kostela v roce 1736, roku 1739 pak vyzdobena malbou Posledního soudu. Jejím autorem je jinak prakticky neznámý pražský malíř Zachariáš J. Zimmer, kterého Jahn uvádí jako Reinerova žáka (Zimmerova signatura se dosud nachází v dolní části malby, napravo od kamenného obelisku). Je třeba zvážit, zda tento malíř nebyl některým z předků pražského obchodníka s uměním Františka Jana Zimmera (1765–1842). Srov. Lubomír Sršeň, Obchod s uměleckými předměty v Čechách v 1. polovině 19. století. K zakladatelské úloze Franze Zimmera, *Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie*, LI/1–4, 1998, s. 3–49. K výzdobě kaple srov. Ekert (pozn. 7), s. 118. – Baťková (pozn. 7), s. 160.
- 33 Jedná se zřejmě o malbu později zaniklou. V sakristii kostela se nachází nástrojná malba, která představuje Kaina a Abela, na pozadí se zápalnou obětí. Tato malba byla před restaurováním těžko čitelná. Nabízí se proto úvaha, zda tu nemohlo dojít k záměně námětu. Srov. Baťková (pozn. 7), s. 161.
- 34 Přípis na zadní straně prvního sešitu, k němuž je připojen náčrtek půdorysu kostela sv. Ignáce. Se jménem Matěje Kovandy (1711–1767) jsou spojovány sochy sv. Petra a Pavla na hlavním oltáři kostela. Tento jezuitský koadjutor, Schönherrův žák, praco-

- val také u sv. Salvátora na Starém Městě a v jezuitských chrámech v Jihlavě, Olomouci a Uherském Hradišti. Srov. Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců I*, Praha 1947, s. 545. – Václav Ryneš, Umělci a umělečtí řemeslníci, jezuitští koadjutoři v barokní době, *Umění* 6, 1958, s. 402–410 (406). – Miloš Stehlík, Sochařství, in: Ivo Krsek – Zdeněk Kudělka – Miloš Stehlík – Josef Válka, *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 77–111 (103). – Nevímová, Novoměstská jezuitská kolej (pozn. 7), s. 180–181. – Horyna – Oulíková (pozn. 7), s. 19.
- 35 Jedná se o obraz sv. Jindřicha a sv. Kunhuty na hlavním oltáři novoměstského kostela sv. Jindřicha z roku 1698 od Jana Jiřího Heintsche. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 238. – Schaller, *Beschreibung IV* (pozn. 23), s. 39. – Dlabacž (pozn. 5), díl I, s. 594. – Schottky (pozn. 22), s. 406. – Karel Navrátil, *Paměti hlavního kostela farního a školy sv. Jindřicha a sv. Kunhuty v Novém Městě pražském*, Praha 1869, s. 25–27. – Ekert (pozn. 7), s. 16. – Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 106, 122, č. kat. 52. – Baťková (pozn. 7), s. 109. – Šroněk, *Jan Jiří Heinsch* (pozn. 7), s. 162 (zde uvedena další literatura).
- 36 Jahn připisuje Heintschovi obraz sv. Lukáše malujícího Pannu Marii na oltáři v kapli sv. Lukáše, tzv. Krocínské. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 238. – Navrátil (pozn. 35), s. 40. – Ekert (pozn. 7), s. 18. – Baťková (pozn. 7), s. 110.
- 37 Jedná se zřejmě o obraz nejsv. Trojice, který se podle Hammerschmidta původně nacházel na hlavním oltáři. Jako značně poškozený jej zaznamenává Schottky (pozn. 22), s. 406: „*Noch sieht man hier eine heilige Dreifaltigkeit mit hübschen Engeln, wahrscheinlich auch von Heinsch (Andere nennen Skreta), aber dießs Gemälde ist leider bereits durchlöchert und geht seinem völligen Ruin entgegen.*“ Navrátil (pozn. 35), s. 45, uvádí obraz tohoto námětu, bez rámu a roztrhaný, umístěný na kruchtě. Jahn malbu připisuje Heintschovi a odlišuje ji od nejsv. Trojice spojované se Škrétou.
- 38 Míněn závěsný obraz *Navštívení Panny Marie* pod kruchtou kostela, připisovaný Janu Jiřímu Heintschovi. Srov. Schottky (pozn. 22), s. 406. – Navrátil (pozn. 35), s. 26–27, 30, 42 (Navrátil připomíná Heintschovu signaturu při dolním okraji, později těžko čitelnou). – Ekert (pozn. 7), s. 18. – Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 106, 122, č. kat. 55. – Baťková (pozn. 7), s. 110. – Šroněk, *Jan Jiří Heinsch* (pozn. 7), s. 162.
- 39 Oltářní obraz v kapli sv. Barbory z roku 1673 od Matěje Zimprehta uvádí také Dlabacž (pozn. 5), díl I, s. 115. Srov. též Schottky (pozn. 22), s. 406. – Navrátil (pozn. 35), s. 41. – Ekert (pozn. 7), s. 18. – Herain (pozn. 24), s. 67. – Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 93, 133, č. kat. I. – Šroněk, Barokní malířství (pozn. 7), s. 340. – Baťková (pozn. 7), s. 110.
- 40 Oltářní obraz nejsv. Trojice v severní boční lodi je Neumannem připsán Karlu Škrétovi ml. (1646–1691), který autorství jeho otce vylučuje. Jahn však obraz uvádí jako dílo Škrétovo, čímž patrně míní Karla Škrétu st. (ve svých poznámkách otce a syna rozlišuje). Oltář, na kterém se malba nachází, byl vysvěcen v roce 1656, což by samozřejmě podporovalo připsání Škrétovi st. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 238. – Schottky (pozn. 22), s. 406. – Navrátil (pozn. 35), s. 26, 28. – Ekert (pozn. 7), s. 17. – Baťková (pozn. 7), s. 110. – Neumann, *Škrétové* (pozn. 18), s. 134.
- 41 Obraz *Zvěstování Panny Marie*, který se nachází na oltáři v jižní lodi kostela, byl staršími autory považován za dílo Karla Škréty st. Gustav E. Pazaurek měl toto dílo za ztracené, nahrazené obrazem téhož námětu, ale od jiného autora. Jaromír Neumann pak obraz na základě stylistické analýzy připsal Karlu Škrétovi ml. a jeho vznik položil do doby kolem roku 1680. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 239 (připsáno Škrétovi). – Dlabacž (pozn. 5), díl III, s. 89. – Navrátil (pozn. 35), s. 26–27, 30, 37. – Ekert (pozn. 7), s. 19. – Gustav E. Pazaurek, *Carl Scretta (1610–1674). Ein Beitrag zur Kunstgeschichte des XVII. Jahrhunderts*, Prag 1889, s. 69, č. kat. 24. – Neumann, *Karel Škréta* (pozn. 18), s. 133. – Idem, *Francesco Trevisani v Čechách. Žamberský obraz a jeho autor*, Vysoké Mýto – Žamberk 1979, s. 35–36. – Šroněk, Barokní malířství (pozn. 7), s. 337. – Neumann, *Škrétové* (pozn. 18), s. 132–135.
- 42 Jedná se zřejmě o obraz sv. Rodiny se sv. Annou a Jáchymem od Francesca Trevisaniho (1656–1746) z doby kolem roku 1729. Tento obraz zakoupil v Římě Jan Rudolf Šporck (1694–1759), svatovítský kanovník a od roku 1729 světící biskup, pro svou domácí kapli a od roku 1759 jej ve své závěti odkázal kostelu sv. Jindřicha. Zde byl umístěn nejprve na oltáři Zvěstování Panny Marie, spolu s obrazem Škrétovým, později pak přenesen do kaple Panny Marie Bolestné (posléze deponován mimo kostel). Srov. Schottky (pozn. 22), s. 406. – Navrátil (pozn. 35), s. 37–38. – Ekert (pozn. 7), s. 19 (v kapli sv. Lukáše). – Neumann, *Francesco Trevisani* (pozn. 41), s. 35–37. – Pavel Preiss, *Italští umělci v Praze. Renaissance, manýrismus, baroko*, Praha 1986, s. 413–414. – Baťková (pozn. 7), s. 110.
- 43 Míněny jsou obrazy *Neposkorněné početí* z 1740 v severní boční lodi a *Proměnění Páně* z roku 1743, od Václava Vavřince Reinera (1689–1743). Ty byly původně zřejmě určeny pro kapli nedalekého kláštera annuciátek a do kostela přeneseny teprve po zrušení kláštera v roce 1782. Srov. Navrátil (pozn. 35), s. 42–43. – Ekert (pozn. 7), s. 17, 19. – Pavel

- Preiss, *Václav Vavřinec Reiner*, Praha 1970, s. 106, č. kat. 156–157. – Bařková (pozn. 7), s. 110.
- 44 Obraz od Siarda Františka Noseckého na oltáři Čtrnácti sv. pomocníků při epištolní straně presbytáře. Srov. Navrátil (pozn. 35), s. 28. – Ekert (pozn. 7), s. 151. – Bařková (pozn. 7), s. 110 (zde obraz nesprávně datován do doby kolem roku 1755).
- 45 Autorsky dosud neurčený obraz se nachází na menším oltáři Anděla Strážce při evangelijní straně presbytáře, který byl posvěcen v roce 1721. Jahn obraz připisuje malíři Františku Lichtenreiterovi (1701–1775), který pocházel z Pasova a údajně se školil u benátského malíře Giovanniho Vincentinioho. Ten je k roku 1722 uváděn jako autor ne zcela jasně určených prací v Břevnovském klášteře. Lichtenreiter snad přibyl do Prahy s Vincentinim. Je však možné, že obraz na oltář dodal až později, v době kdy se stal novoměstským měšťanem a byl členem a pak i představeným zdejšího malířského pořádku. Srov. Navrátil (pozn. 35), s. 27–28, 35–36. – Ekert (pozn. 7), s. 17. – Bařková (pozn. 7), s. 110. K Lichtenreiterově osobě srov. Antonín Podlaha, *Materialie k slovníku umělců a uměleckých řemeslníků v Čechách, Památky archeologické* 27, 1916, s. 215–257 (235). – Rudolf Kuchynka, *Fahrenschonovy výpisy z knih a listin staroměstského pořádku malířského, Památky archeologické* 31, 1919, s. 14–24 (20). – Toman (pozn. 21), s. 36. – Pavel Preiss, *Malířství pozdního baroka a rokoka v Čechách*, in: *Dějiny českého výtvarného umění* II/2, Praha 1989, s. 751–789 (754). – Marcela Sýkorová, *Malířské dílo Františka Lichtenreitera* (diplomová práce), Praha 1996 (zde uvedena starší literatura).
- 46 Obrazy *Umučení sv. Štěpána* a *Umučení sv. Vavřince*, které Jahn připisuje Jiřímu Vilému Neunhertzovi (1689–1749), daroval kostelu zdejší farář P. František Rachlic v roce 1767. Původně údajně visely v presbytáři, později pak byly přemístěny do jižní lodě, kde je zaznamenává jako dobré, avšak zčernalé práce Navrátil (pozn. 35), s. 43, 179.
- 47 Dosud neznámá nástěnná malba se sv. Jáchymem a Annou od Jana Václava Spitzera zanikla nejspíše při regotizaci sešlého kostela Josefem Mockerem v roce 1876. Z Jahnovy zprávy nevyplývá, kde přesně se tato malba nacházela.
- 48 Oltářní obraz sv. Barbory, který Jahn připisuje Spitzerovi, se nachází před prvním pilířem severní boční lodě. Obraz sv. Floriána od Jana Petra Molitora (1702–1757) je umístěn na oltáři před druhým pilířem. Srov. Schottky (pozn. 22), s. 426. – Ekert (pozn. 7), s. 38. – Bařková (pozn. 7), s. 158. – Pavel Preiss, *Jan Petr Molitor 1702–1757. Podobizny a portrétní motivy*, kat. výst., Praha 2000, s. 19.
- 49 Schaller, *Beschreibung* IV (pozn. 23), s. 176. – Dlabacž (pozn. 5), díl III, s. 94. – Schottky (pozn. 22), s. 426. – Ekert (pozn. 7), s. 38, připomínají na postranním oltáři obraz sv. Maří Magdaleny, za jeho autora však považují Karla Škrétu. Věrohodnější se zdá být určení Jahnovo, který připisuje hlavní obraz Smichäovi a obraz Boha Otce v nástavci Spitzerovi. Jen málo známý pražský malíř Anton Smichäus (1704–1770) podle Dlabacže v mládí studoval v Praze latinu a poté se vydal na cesty po Německu a Itálii. Kolem roku 1741 pobýval v Neapoli, kde zakoupil sbírku listin, která se později dostala do Strahovské knihovny. Smichäus je autorem cyklu nástropních maleb v augustiniánském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Dolním Ročově. Srov. Dlabacž (pozn. 5), díl III, s. 124. – Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech* III, Praha 1980, s. 227–228.
- 50 Obraz *Vzkříšení Lazara*, který Jahn připisuje Heintschovi, tvořil s několika dalšími, jím uvedenými obrazy součást zařízení kostela, které odtud bylo odvezeno při jeho obnově v roce 1876. V daném případě se s velkou pravděpodobností může jednat o malbu, která se nachází v křížovníckém kostele sv. Martina v Tursku (za laskavé upozornění na tuto malbu vděčíme P. Marku Pučálíkovi, OCr.). Srov. Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech* IV, Praha 1982, s. 120.
- 51 V případě nezvěstného obrazu Matky Boží se sv. Kateřinou, který Jahn připisuje Karlu Škrétovi ml., je třeba připomenout kresbu *Zasnoubení sv. Kateřiny*, spojenou s Karlem Škrétou st. (Staatliche Museen zu Berlin, Kupferstichkabinett, inv. č. 79 D 8, KdZ 26414). Ta byla dříve spojována především s oltářním obrazem *Sv. Rodina se sv. Kateřinou a sv. Barborem* (Národní galerie v Praze, O 1346), pocházejícím zřejmě ze staroměstského kostela sv. Martina ve zdi. Zároveň je třeba připomenout, že Jahn v poznámkách z kostela sv. Petra neuvádí obraz označovaný jako *Sv. rodina se sv. Annou*, připisovaný Matěji Zimprechtovi, který se zřejmě nacházel na původním oltáři sv. Anny (tento obraz Jahn nezaznamenává ani v Zimprechtově rukopisném životopisném medailonu, který se nachází v téže sbírce). Otevírá se tím otázka, zda v tomto případě není míněn uvedený obraz – vzhledem k určité formální příbuznosti obou námětů by bylo možné takovou záměnu připustit. Konečně nelze přehlédnout ani jisté kompoziční souvislosti mezi kresbou v německé sbírce a uvedeným obrazem ze sv. Petra (viz např. sukně sedící ženy, tvář sv. Kateřiny apod.), což však celou záležitost spíše komplikuje. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 270 (zmiňuje v kostele sv. Petra oltář sv. Anny). – Neumann, *Malířství* (pozn. 7), s. 93, 133, č. kat. 2. – Jaromír Neumann, *Karel Škréta 1610–1674*, kat. výst., Praha 1974, s. 113–115, 205, č. kat. 27, 119–120. – Idem, *Český barok*, Praha 1974, s. 245, č. kat. 266. – Šroněk, *Barokní malířství* (pozn. 7), s. 340.

- 52 Heintschův obraz sv. Klimenta, o kterém se Jahn zmiňuje, je neznámý. Hammerschmidt přitom ve výčtu oltářů v kostele sv. Petra oltář sv. Klimenta neuvádí. Otevírá se tím otázka, zda nebyl do kostela sv. Petra na čas přenesen oltář či alespoň oltářní obraz sv. Klimenta z nedalekého novoměstského kostela sv. Klimenta v Tůních. Ten byl v 17. a 18. století spravován křížovníky s červenou hvězdou jako filiální kostel sv. Petra. Jeho hlavní oltář s obrazem titulárního světce vznikl v roce 1681 nákladem Martina Helfferta, obchodníka s rybami. Kostel byl zrušen na základě dekretu císaře Josefa II. v roce 1784 a v roce 1793 prodán mlynáři Václavu Michalovskému, který jej proměnil v sýpku. V roce 1850 kostel získala helvétská náboženská obec. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 270. – Schaller, *Beschreibung IV* (pozn. 23), s. 179–180. – Ekert (pozn. 7), s. 459–460. – Bařková (pozn. 7), s. 119–120.
- 53 Heintschovy obrazy sv. Klimenta a Duši v očistci z původního vybavení kostela jsou neznámé. Druhý z uvedených obrazů se původně nacházel na oltáři Pěti ran Kristových. Tento oltář byl zřízen Bratrstvem Pěti ran Krista Pána, které vzniklo z popudu svatopetrského faráře P. Jana Jiřího Neuwerda, OCr., a bylo potvrzeno papežem Innocencem XII. v roce 1692. Kresbu tohoto oltáře našel P. Marek Pučálík, OCr., v grafické sbírce Královské kanonie premonstrátů na Strahově (inv. č. GKF 12 447). Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 269–270. – Ekert (pozn. 7), s. 35. – Marek Pučálík, *Ikonografie řádu křížovníků s červenou hvězdou* (diplomová práce FF UK), Praha 2003, s. 42, obr. 19. Oltář Pěti ran Kristových a Duši v očistci zmiňuje Hammerschmidt (pozn. 3), s. 270. – Dlabáč (pozn. 5), díl I, s. 594, uvádí obraz na tomto oltáři mezi Heintschovými pracemi a zmiňuje též Heintschův obraz *Hrob sv. Kateřiny*. – Herain (pozn. 24), s. 80, v souvislosti se zařízením kostela sv. Petra zmiňuje Heintschův obraz *Hrob sv. Kateřiny*.
- 54 V případě obrazu *Přítelství Kristovo se sv. Karlem Boromejským a sv. Františkem*, který Jahn připisuje Karlu Škrétovi (1610–1674), se patrně jedná o práci totožnou s obrazem sv. Rodiny se sv. Annou, Karlem Boromejským a dalším (kapucínským?) světcem, snad z doby kolem roku 1660, který Jaromír Neumann identifikoval v kostele sv. Anny v Modletíně u Chotěboře. Podle Neumanna může být tento obraz identický s obrazem Panny Marie s Ježíškem, sv. Annou a sv. Karlem Boromejským, zaznamenaným jako „velký kus“ v pozůstalosti Karla Škréty mladšího z roku 1691. Další osudy tohoto obrazu zůstávaly dosud nejasné, přičemž umístění obrazu v Modletíně je považováno za druhotné. Ikonografie obrazu koresponduje jak se špitálním zaměřením řádu křížovníků s červenou hvězdou, v jejichž správě se kostel sv. Petra nacházel, tak i s jeho orientací na františkánskou spiritualitu. Je proto velmi pravděpodobné, že uvedený obraz skutečně objednali právě křížovníci, a sice nejspíše pro oltář sv. Karla Boromejského, který v kostele zaznamenal Hammerschmidt. Je přitom třeba zvážit, zda tak neučinili až po roce 1680 nebo 1689, kdy byl svatopetrský chrám zasažen ničivými požáry. V takovém případě by ovšem bylo nutné autorství obrazu spojit až se Škrétovým synem, u něhož se obraz našel až do roku 1691. Srov. Hammerschmidt (pozn. 3), s. 270. – Karel Jaromír Erben – Karel Vladislav Zap, Inventář pozůstalosti po Karlovi Škrétovi ze Závovřic, *Památky archaeologické* 2, 1857, s. 324–328. (326, č. 142). – Neumann, *Škrétové* (pozn. 18), s. 55, 97, pozn. 173–174. K dějinám kostela sv. Petra viz též Ekert (pozn. 7), s. 34.
- 55 Jedná se patrně o sochu Assumpty ze 17. století, na oltáři Panny Marie v jižní boční lodi. Srov. Ekert (pozn. 7), s. 39. – Bařková (pozn. 7), s. 158.
- 56 Obraz na hlavním oltáři staroměstského kostela sv. Šimona a Judy při klášteře milosrdných bratří, který Jahn uvádí jako dílo Michala Václava Halbaxe (kolem 1661–1711), byl dříve připisován Václavu Vavřinci Reinerovi či jeho dílně. Srov. Schottky (pozn. 22), s. 292. – František Ekert, *Posvátná místa král. hl. města Prahy I*, Praha 1883, s. 466–477. – Rudolf Kuchynka, Hagerovy fresky, *Památky archaeologické* 33, 1923, s. 243–250 (247). – Preiss, *Václav Vavřinec Reiner* (pozn. 43), s. 100, č. kat. 110. – Pavel Vlček (ed.), *Umělecké památky Prahy. Staré Město. Josefov*, Praha 1996, s. 119. Na Halbaxovo autorství upozornil s odvoláním na skutečnosti zjištěné během restaurování obrazu již Jaromír Neumann při přednášce u příležitosti znovuotevření restaurovaného kostela v roce 1993 (pokud je nám známo, nebylo toto Neumannovo zjištění uveřejněno tiskem).
- 57 Josef Hager (1726–1781) provedl v závěru presbytrií oltářní architekturu s iluzivně malovanými sochami ctností a apoštolů, na stěnách pak patrně také obrazy sv. Šimona a Judy a na klenbě alegorii Boží Prozřetelnosti s anděly. Malba je Hagerem signována a datována do roku 1773. K Hagerovým, pozdějšími opravami značně poškozeným malbám srov. Jaroslav Schaller, *Beschreibung der königl. Haupt- und Residenzstadt Prag [...] III*, Prag 1796, s. 119. – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 466–467. – Kuchynka (pozn. 56), s. 247. – Vlček (pozn. 56), s. 119 (zde je zvažován rovněž podíl Josefa Redelmayera, o kterém se však Jahn v této souvislosti nezmiňuje).
- 58 Obraz sv. Jana z Boha z roku 1691 od Jana Rudolfa Byse (1660–1738) se původně nacházel na oltáři při severní stěně lodi. Oltář byl odstraněn při rekonstrukci kostela v roce 1993 a obraz přemístěn do sakristie. Srov. Schaller, *Beschreibung III* (pozn. 57),

- s. 119. – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 477. – Vlček (pozn. 56), s. 120.
- 59 Obraz morových patronů sv. Rocha, Rozálie, Františka Xaverského a Šebestiána shromážděných pod obrazem Panny Marie na oltáři Panny Marie Pomocné v severovýchodní boční kapli, který Jahn spojuje s Josefem Kramolínem (1730–1802), byl dříve připisován Josefu Redelmayerovi. Kramolínovi připisuje Jahn i protějškový oltářní obraz Kalvárie. Srov. Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 477. – Vlček (pozn. 56), s. 119.
- 60 Obraz *Oslava sv. Leopolda* na oltáři v jihovýchodní části kostela, který Jahn připisuje Josefu Jáchymu Redelmayerovi (1727–1788), byl dříve považován za práci Josefa Sterna (1716–1775). Srov. Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 477. – Preiss, *Malířství pozdního baroka* (pozn. 45), s. 752. – Vlček (pozn. 56), s. 119. – Michaela Loudová, *Malíř Josef Stern (1716–1775)* (diplomová práce FF MU), Brno 2000, s. 116–118, č. kat. 45.
- 61 Obrazy sv. Barbory a Panny Marie s Ježíškem a sv. Annou (umístěné na oltářích v jihozápadní části lodi), kde jsou v dolní části vyobrazení milosrdní bratři ošetřující nemocné, provedl Redelmayer před rokem 1775. Srov. Schotky (pozn. 22), s. 292–293 (připisuje Redelmayerovi tři oltářní obrazy bez další specifikace). – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 477–478. – Vlček (pozn. 56), s. 119–120.
- 62 Jedná se o dodatečný přípis k poznámkám na následující straně. Poznámka se týká soch sv. Ignáce z Loyoly a sv. Františka Xaverského od Ignáce Františka Platzera (1717–1787), umístěných po stranách hlavního oltáře v malostranském kostele sv. Mikuláše, datovaných s odvoláním na Kudlichova zjištění do let 1765–1765. Srov. Schaller, *Beschreibung II* (pozn. 24), s. 18. – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 183. – W. Kudlich, Platzer, Ignaz, in: Ulrich Thiemme – Felix Becker – Hans Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Bd. XXVII, Leipzig 1933, s. 144–145. – Oldřich J. Blažiček, Ignác František Platzer, in: Dobroslav Líbal – Milada Vilímková (ed.), *Umění věků. Sborník k sedmdesátým narozeninám profesora Dr. Josefa Cibulky*, Praha 1956, s. 25–36 (32). – Zdenka Skořepová, *O sochařském díle rodiny Platzerů*, Praha 1957, s. 74–75, 133, pozn. 109. – Oldřich J. Blažiček, *Sochařství baroka v Čechách*, Praha 1958, s. 243–244. – Pavel Preiss, *Der Wandel des ikonographischen Programms der Jesuitenkirche st. Niklas auf der Prager Kleinseite, Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte* 40, 1987, s. 269–287 (282). – Ivo Kořán, *Umění baroka. Sochařství*, in: Emanuel Poche (ed.), *Praha na úsvitu nových dějin*, Praha 1988, s. 431–518 (515–516). – Pavel Vlček (ed.), *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*, Praha 1999, s. 96.
- 63 Míňeny jsou nástropní malby Františka Karla Palka (1724–1767) v kupoli, třech konchách a čtyřech pendantivech. Srov. Schaller, *Beschreibung II* (pozn. 24), s. 17. – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 182–183. – Karel Boromejský Mádl, *Fresky u sv. Mikuláše na Malé Straně, Památky archaeologické* 17, 1897, s. 17–24. – Rudolf Kuchynka, *Palkovy fresky v Čechách, Památky archeologické* 29, 1917, s. 165–175. – Vlastimila Pánková, *Příspěvek k otázce barokních malířů rodiny Palcků*, in: Dobroslav Líbal – Milada Vilímková (ed.), *Umění věků. Sborník k sedmdesátým narozeninám profesora Dr. Josefa Cibulky*, Praha 1956, s. 165–171. – Preiss, *Der Wandel* (pozn. 62), *passim*. – Idem, *František Karel Palko. Život a dílo malíře sklonku střeoevropského baroka a jeho bratra Františka Antonína Palcka*, Praha 1999, s. 117–166, 277, č. kat. F-7 (zde uvedena další literatura). – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 97. – Pavel Preiss, *Pod Minerovým štítem. Kapitoly o rakouském umění ve století osvícenství a jeho vztahu ke království českému*, Praha 2007, s. 70–80.
- 64 Měděná zlacená socha sv. Mikuláše z roku 1765 na hlavním oltáři od Ignáce Františka Platzera (1717–1787). Srov. Schaller, *Beschreibung II* (pozn. 24), s. 18. – Dlabáč (pozn. 5), díl II, s. 471. – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 183. – Kudlich (pozn. 62). – Blažiček, Ignác František Platzer (pozn. 62), s. 32. – Skořepová (pozn. 62), s. 133, pozn. 109. – Blažiček, *Sochařství* (pozn. 62), s. 244–245. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 97.
- 65 Míňen hlavní oltář svatomikulášského chrámu a zřejmě i celková výzdoba chrámu. Za autora návrhu oltáře, vycházejícího z předlohy Andrey Pozza (vyobrazení hlavního oltáře v římském kostele Il Gesù, in: Andrea Pozzo, *Perspectiva Pictorum et Architectorum*, Roma 1693), je považován Kilián Ignác Dientzenhofer (1689–1751). Jahn tuto práci spojuje s pražským kameníkem Josefem Laueremannem (1722–1772), kterému se obvykle připisují oba oltáře v bočních apsidách z roku 1761. Srov. Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 182. – Oldřich J. Blažiček, *Poznámka k útvaru hlavního oltáře u sv. Mikuláše v Praze III, Památky archeologické* 43, 1948, s. 85–86. – Idem, Ignác František Platzer (pozn. 62), s. 32. – Idem, *Sochařství* (pozn. 62), s. 244. – Preiss, *Der Wandel* (pozn. 62), s. 282. – Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 360–361. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 96–97.
- 66 Jahn připisuje figury v nástavci hlavního oltáře, tj. sochy sv. Václava a Víta, obecně pokládané za práce Ignáce Františka Platzera, sochaři Tobiáši Süßmayerovi (1714–po roce 1773). Tento jezuitský koadjutor prošel v letech 1738–1739 noviciátem v Brně, kde zůstal až do roku 1747 (uváděn je nej-

prve jako pomocník bratra-kredenčníka, od roku 1744 jako „statuarius“). Zde také zřejmě pracoval na štukové výzdobě jezuitského kostela. V letech 1748–1750 působil v staroměstské jezuitské koleji v Praze, v letech 1751–1753 v profesním domě na Malé Straně, v letech 1754–1755 opět na Starém Městě, 1756 byl fortnýřem v Jihlavě, 1757–1760 působil jako „statuarius“ zpět v malostranském profesním domě, 1760–1762 byl fortnýřem na Starém Městě. V letech 1757 a 1762 dodal sochy pro jezuitskou rezidenci a kostel v Liběšicích, roku 1760 provedl sochy pro kostel sv. Víta v Tuchoměřicích (roku 1768 přenesené do hřbitovní kaple sv. Rozálie). V letech 1763–1768 je uváděn jako „statuarius“ v olomoucké koleji. V roce 1769 jej nacházíme v Chomutově, v letech 1770–1773 pak jako fortnýře, pomocného kredenčníka a sklepníka, ale také sochaře v Jihlavě, kde v těchto letech vytvořil dřevěné parapety oratoří a hudební kruchty a roku 1771 kazatelnu pro kostel sv. Ignáce. Připisují se mu také práce v Urbanově a Rožnově. Zprávy o Süssmayerovi končí spolu se zrušením jezuitského řádu k roku 1773. O jeho rozsáhlé účasti na výzdobě chrámu sv. Mikuláše se dosud neuvažovalo. K Tobiaši Süssmayerovi viz Antonín Podlaha, *Posvátná místa království českého V*, Praha 1911, s. 129–130. – Toman (pozn. 21), s. 506. – Blažiček, Poznámka k útvaru (pozn. 65), s. 293, pozn. 328. – Ryneš (pozn. 34), s. 408. – Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech II*, Praha 1978, s. 242–243. – Pavel Vlček – Petr Sommer – Dušan Foltýn, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 338–339. – Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska II*, Praha 1999, s. 98–99. K sochám nad hlavním oltářem kostela sv. Mikuláše srov. Preiss, *Der Wandel* (pozn. 62), s. 282. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 96.

67 Sochy adorujících andělů na hlavním oltáři a monumentální sochy čtyř církevních otců před pilíři pod chrámovou kupolí, dokončené roku 1769, jsou dílem Ignáce Františka Platzera. Srov. Schaller, *Beschreibung II* (pozn. 24), s. 18. – Dlabáč (pozn. 5), díl II, s. 471. – Schottky (pozn. 7), s. 70. – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 183. – Blažiček, Ignác František Platzer (pozn. 62), s. 32–33. – Skořepová (pozn. 62), s. 76–78. – Blažiček, *Sochařství* (pozn. 62), s. 245. – Kofán (pozn. 62), s. 516. – Oldřich J. Blažiček, *Sochařství pozdního baroka, rokoka a klasicismu v Čechách*, in: *Dějiny českého výtvarného umění II/2*, Praha 1989, s. 711–740 (732). – Preiss, *František Karel Palko* (pozn. 63), s. 138–141. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 96.

68 Z Jahnových záznamů vyplývá, že výše zmíněný jezuitský koadjutor Tobiaš Süssmayer provedl v chrámu sv. Mikuláše také dřevěné sochy osmi Blahoslavenství v tamburu kupole a patrně i alegorie čtyř kardinál-

ních Ctností na římsách před pendantivy. Všechny tyto sochy byly dosud považovány za práce Platzerovy dílny, resp. za práce anonymního, s vídeňským sochařstvím obeznámeného tovaryše. Ze Süssmayerova stručného životopisu vyplývá, že tento sochař provedl sochy pro chrám sv. Mikuláše nejspíše mezi lety 1751–1755 a 1757–1760, kdy je zaznamenán v malostranském profesním domě a ve staroměstské koleji (srov. pozn. 65). Podle výroční zprávy české jezuitské provincie byly sochy Blahoslavenství osazeny roku 1756. Alegorie čtyř Ctností pak byly postaveny na své místo asi až v roce 1757. To vše by také potvrdzovalo Preissovu domněnku o poněkud starší dataci alegorií Ctností, kladených Zdeňkou Skořepovou až do doby po roce 1761 a Oldřichem J. Blažičkem do doby kolem 1760. Podle Pavla Preisse totiž vznik soch souvisel se vznikem Palkových maleb, s nimiž se skulptury ikonograficky doplňují. Určitou formu součinnosti mezi Süssmayerem a dílnou Františka Ignáce Platzera či Platzerův vliv na Süssmayera tu přitom není třeba a priori vylučovat (podle Skořepové se tu Platzerův vliv omezil jen na některé detaily v obličejích a v anatomii puttů). Právě tak je možné, že se Süssmayer v mládí školil ve Vídni nebo byl vídeňskou produkci nějak ovlivněn za svého pobytu v Brně. Je přitom zřejmé, že malostranští jezuité pověřili Süssmayera, patrně z ekonomických důvodů, vytvořením soch ve větších výškách, zatímco pohledově exponované práce v dolní části kostela zadali Platzerovi. Věrohodnost Jahnových atribucí tu pak podtrhuje skutečnost, že práce ve Svatém Mikuláši vznikaly za jeho života. Jahn sám se s Platzerem, s nímž mezi lety 1778–1780 spolupracoval při návrhu pomníku Josefa Steplinga v Klementinu, znal, a mohl tedy být o jeho podílu na výzdobě malostranského kostela informován mimo jiné i přímo od něho. K sochařské výzdobě kostela sv. Mikuláše srov. Schaller, *Beschreibung II* (pozn. 24), s. 18. – Ekert, *Posvátná místa I* (pozn. 56), s. 182. – Blažiček, Ignác František Platzer (pozn. 62), s. 29. – Skořepová (pozn. 62), s. 74–75. – Blažiček, *Sochařství* (pozn. 62), s. 239. – Preiss, *Der Wandel* (pozn. 62), s. 273–274, 282–283, pozn. 14 (zde in extenso citovány příslušné *Litterae Annuae*, uložené ve vídeňské Národní knihovně). – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 98–99. – Preiss, *František Karel Palko* (pozn. 63), s. 138, pozn. 54. – Idem, *Pod Minerviným štítem* (pozn. 63), s. 71. K Steplingově pomníku viz Miloš Nedoma, *Pomníček Josefa Steplinga v Klementinu*, *Památky archeologické* 43, 1948, s. 97–99. – Preiss, *Jan Quirin Jahn* (pozn. 1), s. 175, č. kat. 9 (zde uvedena další literatura).

69 Jedná se o protějškové obrazy *Navštívení Panny Marie a Smrt sv. Josefa z let 1761–1762* od Jana Lukáše Krackera (1717–1779), které se nacházejí v bočních

- apsidách chóru. Jahn se přitom nezmiňuje o Krackerově nástropní malbě v lodi kostela. Srov. Schaller, *Beschreibung* II (pozn. 24), s. 17. – Ekert, *Posvátná místa* I (pozn. 56), s. 183. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 96–97. – Anna Jávora, *Johann Lucas Kracker: Ein Maler des Spätbarock in Mitteleuropa*, Budapest 2005, s. 192–193, 262, č. kat. 121–122 (zde uvedena starší literatura).
- 70 Jedná se o dodatečný přípis k poznámkám na následující straně. Míněny jsou Platzerovy sochy sv. Jana Křtitele a Jana Evangelisty na oltáři sv. Josefa a sv. Jáchyma a Anny na oltáři Navštívení Panny Marie v apsidách chóru kostela sv. Mikuláše, z roku 1761. Srov. Schaller, *Beschreibung* II (pozn. 24), s. 18. – Ekert, *Posvátná místa* I (pozn. 56), s. 183. – Kudlich (pozn. 62). – Blažíček, Ignác František Platzer (pozn. 62), s. 32. – Skořepová (pozn. 62), s. 133, pozn. 109. – Preiss, *Der Wandel* (pozn. 62), s. 282. – Kořán (pozn. 62), s. 516. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 96–97.
- 71 Poznámka se vztahuje nejspíše k výzdobě dvou bočních oltářů v závěru kostela, o nichž se Jahn zmiňuje na předchozím listu. Jedná se tedy patrně o dvojice soch sv. Zikmunda a Ludmily nad oltářem Navštívení Panny Marie a sv. Vojtěcha a Prokopa nad oltářem Smrti sv. Josefa. Tyto sochy vytvářejí společně se sochami sv. Václava a Víta nad hlavním oltářem ucelenou skupinu českých zemských patronů, výtvarně je však tato skupina nejednotná. Zatímco práce nad hlavním oltářem podle Jahna provedl Tobiáš Süßmayer (viz pozn. 66), dvě zbývající skupiny byly zadány Richardu Jiřímu Prachnerovi (1705–1782) a Ignác František Platzer je po něm posléze přepracoval. Prachnerovi byla v kostele sv. Mikuláše dosud běžně připisována pouze výzdoba kazatelny. Podle některých zpráv přitom honorář za ni inkasoval v letech 1762–1766 právě Ignác František Platzer. Václav Vančura pak na základě formálního rozboru upozornil na pravděpodobné Prachnerovo autorství u soch na oltáři Archanděla Michaela, asi z roku 1761. Tyto poznatky dodávají Jahnově zprávě o Prachnerově větším podílu na výzdobě kostela na věrohodnosti. Srov. Skořepová (pozn. 62), s. 74, 133, pozn. 109. – Blažíček, *Sochařství* (pozn. 62), s. 239. – Preiss, *Der Wandel* (pozn. 62), s. 282. – Neumann, *Český barok* (pozn. 51), s. 233, č. kat. 239. – Václav Vančura, Richard Jiří Prachner, *Umění* 41, 1993, s. 299–320 (312–313); podle Vančury byl Platzer pověřen komplexní výzdobou chrámu, k níž najímal další sochaře. – Nevimová, *Novoměstská jezuitská kolej* (pozn. 7), s. 181–183. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 99.
- 72 Jedná se o oltářní obrazy ve dvou jižních bočních kaplích od Ignáce Raaba. Srov. Schottky (pozn. 7), s. 70. – Ekert, *Posvátná místa* I, (pozn. 56), s. 184–185. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 97–98.
- 73 Oltářní obraz Smrt sv. Františka Xaverského od Františka Karla Palka. Srov. Schaller, *Beschreibung* II (pozn. 24), s. 17. – Ekert, *Posvátná místa* I (pozn. 56), s. 184. – Preiss, *Der Wandel* (pozn. 62), s. 286. – Preiss, *František Karel Palko* (pozn. 63), s. 162–165, 286, č. kat. O-53 (zde starší literatura). – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 97.
- 74 Obraz Archanděla Michaela na oltáři v severní boční kapli od neapolského malíře Francesca Solimeny (1657–1747) připomínají také Schaller, *Beschreibung* II (pozn. 24), s. 17. – Dlabáč (pozn. 5), díl III, s. 134. – Schottky (pozn. 7), s. 71. – Ekert, *Posvátná místa* I (pozn. 56), s. 184. Srov. též Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 97.
- 75 Obraz sv. Ignáce od Ignáce Raaba se nachází na oltáři v severní boční kapli. Malý obraz sv. Stanislava Kostky se nalézá v nástavci oltáře v kapli sv. Barbory (titulní obraz od Ludvíka Kohla). Raabovy obrazy v kostele sv. Mikuláše, ovšem bez další specifikace, připomínají Schaller, *Beschreibung* II (pozn. 24), s. 17. – Dlabáč (pozn. 5), díl II, s. 527. Srov. též Ekert, *Posvátná místa* I (pozn. 56), s. 184. – Vlček, *Malá Strana* (pozn. 62), s. 98.